

Made of Wood: Consumer Experiences of Wooden Building Materials. URL: https://www.researchgate.net/publication/340715725_A_home_made_of_wood_Consumer_experiences_of_wooden_building_materials

15. John L. Clarke. Durable Construction Material. URL: <https://www.sciencedirect.com/topics/engineering/durable-construction-material>

16. *Top Programming Languages For Data Science In 2022*. URL: <https://www.iotforall.com/programming-languages-data-science-2022>

17. 17 Innovative Construction Materials Changing How We Build. URL: <https://www.planradar.com/gb/top-15-innovative-construction-materials/>

18. Advantages of a Market Economy. URL: <https://www.investopedia.com/ask/answers/033015/what-are-some-advantages-market-economy-over-other-types-economies.asp>

19. Erin Migdol. What Is Modern Architecture, Anyway? URL: <https://www.getty.edu/news/what-is-modern-architecture-anyway/>

20. Jill Denner, Shannon Campe, Linda Werne. Does Computer Game Design and Programming Benefit Children? URL: <https://dl.acm.org/doi/10.1145/3277565>

21. Greg Depesio. Command Economy: Advantages and Disadvantages. URL: <https://www.investopedia.com/ask/answers/032515/what-are-advantages-and-disadvantages-command-economy.asp>

*Дудченко В. С., кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри соціальної роботи, психології та
соціокультурної діяльності Навчально-реабілітаційного
Закладу Вищої Освіти «Кам'янець-Подільський державний
інститут»*

м. Кам'янець-Подільський, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9710-2895>

*Дудченко А.В., студент Навчально-реабілітаційного
Закладу Вищої Освіти «Кам'янець-Подільський державний
інститут», м. Кам'янець-Подільський, Україна*

*Поліщук О.С., доктор філософських наук, професор,
проректор*

Хмельницька Гуманітарно-Педагогічної Академія

м. Хмельницький, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9838-7105>

ДУХОВНІСТЬ ІНКЛЮЗИВНОЇ ПЕДАГОГІКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

THE SPIRITUALITY OF INCLUSIVE PEDAGOGY IN THE CONDITIONS OF WARTIME

Анотація. Об'єктом нашого наукового дослідження постають процеси

формування суспільства заснованому на духовних цінностях, новосформованої гуманістичної педагогіки крізь призму філософії освіти, в контексті інклюзії, на етапі формування нової етико-моральної реальності військового стану.

Ми поклали за мету вивчення інклюзивної освіти з урахуванням спеціальної педагогічної діяльності, під якою розуміємо процеси залучення всієї громади, в тому числі й осіб з спеціальними освітніми потребами до суспільно-політичного життя і життєдіяльності місцевих громад. У перший шерэг слід поставити тих акторів соціальної дії, котрі мають проблеми в фізичному чи психосоматичному розвитку. Це призводить до рефлексії і використання методів і методології, які допомагатимуть кожному індивідууму, дитині, студенту з особливими потребами повноцінно приймати участь в політико-суспільному житті нашої держави, яка перебуває в стані війни.

Різноманітні суспільно-історичні віхи розвитку країни створюють відмінні соціально-економічні тенденції, щодо майбутнього члена суспільства, якого потрібно підготувати до найрізноманітніших життєвих ситуацій формами освіти, науки і культури, в системі навчання і виховання. Досліджуючи історико-політичну мінливість дискурсу педагогічної теорії та практики, наголошено, що зі зміною суспільно-економічних формацій в історичному поступі цивілізації вони все більше наближатимуться до людини (людиномірність) в усій повноті психічного, тілесного, духовного розвитку і самовдосконалення суб'єкта соціокультурного дискурсу.

Наукові напрацювання розширюють можливості філософії освіти, інклюзивної педагогіки для осіб з спеціальними освітніми потребами на фундаменті духовності функціонування країни. Філософсько-педагогічна концепція інклюзивної педагогіки може застосовуватись для усвідомлення і прогнозування нагальних проблем українського соціокультурного буття, вирішення реальних політичних проблем нашої Батьківщина в умовах військової агресії російської федерації на регіональному і глобальному рівнях, подолання релігійних, політичних, конфесійних розбіжностей. Вона допомагатиме формуванню збалансованої особистості для людей з особливими потребами, з посттравматичними синдромами та сприятиме соціалізації та самореалізації в повоєнному середовищі і агресивному світі воєн і насилля.

Ключові слова: духовні критерії, педагогіка духовності; моральні цінності; особи з особливими потребами; гуманізація; інклюзивна педагогіка.

Abstract. The object of our scientific research is the processes of forming a society based on spiritual values, the newly formed humanistic pedagogy through the prism of the philosophy of education, in the context of inclusion, at the stage of forming a new ethical and moral reality of martial law.

We set the goal of studying inclusive education taking into account special pedagogical activities, by which we mean the processes of involving the entire community, including people with special educational needs, in the socio-political life and activities of local communities. Those actors of social action who have problems in physical or psychosomatic development should be put in the first place. This leads to reflection and the

use of methods and methodologies that will help every individual, child, student with special needs to fully participate in the political and social life of our state, which is in a state of war.

Various socio-historical milestones of the country's development create distinct socio-economic trends for the future member of society, who needs to be prepared for the most diverse life situations through forms of education, science and culture, in the education and upbringing system. Investigating the historical and political variability of the discourse of pedagogical theory and practice, it is emphasized that with the change of socio-economic formations in the historical progress of civilization, they will increasingly approach a person (human dimension) in all the fullness of mental, physical, spiritual development and self-improvement of the subject of socio-cultural discourse.

Scientific developments expand the possibilities of the philosophy of education, inclusive pedagogy for persons with special educational needs on the basis of the spirituality of the country's functioning. The philosophical-pedagogical concept of inclusive pedagogy can be used to understand and forecast the urgent problems of Ukrainian socio-cultural existence, to solve the real political problems of our Motherland in the conditions of military aggression of the Russian Federation at the regional and global levels, to overcome religious, political, and confessional differences. It will help to form a balanced personality for people with special needs, with post-traumatic syndromes and will promote socialization and self-realization in the post-war environment and the aggressive world of wars and violence.

Key words: spiritual criteria, pedagogy of spirituality; the moral values; persons with special needs; humanization; inclusive pedagogy.

Постановка проблеми. У теперішньому суспільстві споживання і домінування матеріальних цінностей актуальними залишаються ідеали гуманізму в суспільно-політичних системах і це набуває першочергового значення в річці формування гуманістичної педагогіки для студентів, здобувачів з особливими освітніми потребами. Актуалізація означеної проблематики обумовлена перетворенням духовних цінностей на один з ключових культурних імперативів формування інклюзії, як процесу залучення людей з особливими потребами до активного політико-соціального життя країни, яка перебуває у військовому стані.

Саме тому в реаліях нашого суспільства, яке перебуває в стані війни, важливу роль відіграватиме педагогіка духовності. Надзвичайно важливим елементом стає формування правильного бачення місця і ролі України в політичному світовому співтоваристві після закінчення війни з окупантом, і формування нової стратегії існування нашої державності в пост-військовій політико-правовій парадигмі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Становленню методів наукових досліджень інклюзивно орієнтованого суспільства, крізь методологію філософії освіти, як варіанту розвитку інформаційного суспільства, присвятили свої дослідження Петер Дракер, Е. Тоффлер, Ф. Уебстер, П'єр Тейяр де Шарден, Альберт Швейцер.

Великий внесок в розробку проблем духовності зробили Мартін Бубер, Макс Шелер, Хосе Ортега-і-Гассет, Еріх Фромм, Віктор Франкл, Ханна Арендт. Базовою ідеєю цих мисленників є те, що людина освічена на зламі століть виявилась нездатною подолати екзистенційні кризи життя.

Аналітичну роботу з висвітлення аспектів філософсько-правових засад функціонування філософії освіти здійснено в роботах В. Андрущенко, В. Астахової, В. Вікторова, Л. Горбунової, Д. Дзвінчука, В. Кременя, В. Кудіна, В. Кущерця, В. Лугового, М. Лукашевича, В. Лутая, С. Ніколаєнка, В. Огаренка, С. Ілініч, О. Мартинчук та інш.

Мета та завдання статті. У процесі наукової праці ми спробували збагнути роль інклюзивної освіти та виховання в умовах військового стану, під якими ми розуміємо сукупність процесів, спрямованих на консолідацію світового співтовариства, з метою протидії зовнішнім і внутрішнім деструктивним чинникам, насиллю і військовій агресії. При цьому послуговуючись ідеями толерантності, милосердя (під якими розуміємо терпимість до всього «іншого»), цей процес полягає у створенні такого культурного середовища закладу загальної освіти, яке б задовольняло індивідуальні освітні потреби усіх учнів, незалежно від особливостей їхнього психофізичного розвитку і посттравматичних синдромів.

Виклад основного матеріалу. Сучасна соціокультурна ситуація ускладнена самим розумінням того, що є зло і добро, але де межі між ними, де одне перетікає в інше, де руйнується межа війни і миру, коли закінчиться війна в Ураїні? Навіть дорослим, освіченим людям незвичайно важко визначити обличчя добра і зла, тим більше дітям, підліткам, студентам.

Чи можна в такій ситуації навчити людину відрізнити добро від зла і опинившись перед дилемою не обирати зло, не вчиняти насильство, не робити помсти? Як цього навчити дітей, студентів в умовах військової агресії путінської федерації проти нашої держави?

Новизна сучасної політичної ситуації, обумовлена агресивною рашистською цивілізаційною навалою, її зіткненням з усталеними українськими традиціями, пов'язана з агресивним процесом перегляду цінностей-цілей і цінностей-засобів функціонування і виживання нашої нації. У цих умовах надія приходить з ідеєю згуртованості українського народу, як можливого шляху подолання глобальної кризи, його агресивних руйнівних наслідків при збереженні творчих можливостей української культури. Саме в духовних критеріях педагогіки криється величезний потенціал для розкриття світоглядної парадигми миролюбства українців, практичного здійснення етики поваги до Іншого через рішення трьох вічних і тому великих питань педагогіки – навіщо? чому? як? людина навчається, утворюється, виховується в агресивному середовищі.

Відповіді на ці питання вимагають перегляду цінностей, цілей, змісту, і спілкування в педагогічному процесі. Перегляд обумовлений розумінням суті найстрашнішої катастрофи, перед лицем якої опинився сучасний світ, всі люди і кожна людина окремо. Всяка непередбачувана катастрофа ядерного знищення

людства, можливо, і всього живого, є антропологічною і педагогічною бідою, викликаною тим, що в людині не розкривається істинно людське і рано деформується особа. Є така проблема – як людині стати людиною. Можна погоджуватися або не погоджуватися з тим, що провина лежить на антропосі, сформованому генетично, чи формування імперської і шовіністичної свідомості росіян, але навряд чи можна заперечувати, що особу виробляють, формують та створюють соціокультурні складові суспільства з гуманістичними і духовними критеріями. Тому, в усі часи від системи освіти і виховання залежить, яким буде соціум загалом і кожна людина зокрема, чи вдасться втілити ідеали гуманізму, милосердя, емпатії і толерантності у практичному вимірі чи людська цивілізація назавжди зникне в радіаційному попелі.

Ми бачимо, що будь-який (демократичний, правовий, авторитарний, диктаторський) устрій скеровується власними цінностями в сфері формування системи культури, науки, інклюзивної педагогіки, філософії освіти. Тому потрібно забезпечувати поєднання знань, умінь, навичок, які складають базу інтелектуальної спадщини нації з використанням новітніх знань і технологій для створення модерної моделі духовності для осіб з спеціальними освітніми в умовах спеціальної освітньої діяльності.

На сучасному етапі людство отримує цілий «багаж» небачених викликів, загроз, у вигляді локальних, регіональних, гібридних воєн, геноцид, рецесія світової економіки, інфляція, техногенні катастрофи, голод і зубожіння значної кількості країн світу внаслідок військової агресії РФ. Наша країна отримала війну 24.02. 2022 р., спровоковану режимом «північного сусіда» і як наслідок мільйони переселенців, знищена економічна і цивільна інфраструктура, карколомна інфляція, звірства в Бучі, Ірпіні, Ізюмі, Лимані, вбивство полонених в Оленівці... Це реальність сьогодні і слід шукати нові рішення, вибудовувати нову стратегію і соціокультурну парадигму, відповідно духовних ідеалів спеціальної освітньої діяльності в умовах військового часу.

На думку Г. Калінічевої на початку нового століття стратегічними визначаються цілі: багатомірний розвиток освіти, посилення її впливу на економічне зростання і рівень життя людей. Освіта виступає мірилом суспільно-політичного розвитку, який створює духовний та виробничий потенціали суспільства: «...в сучасній Україні володарює культ посередності, панують поверхові життєві орієнтації, низька моральна культура...» [1, с. 4].

Д. Дзвінчук підкреслює, що коли відкинути позитивний інтелектуальний потенціал технологій він: «...змушений сподіватися на духовні зміни, екологічну освіту й виховання, формування у нових генерацій потужних самообмежень толерантності» [2, с. 3].

В. Андрущенко переконує, що реальність формує педагогіку духовності, яка зближувати людей загальнолюдськими цінностями. Адже «... факт домінування відкритого раціоналізму, вибудованого на принципах глобального еволюціоналізму, єднання наук про природу й наук про духовність, тобто синтезування різних способів духовно-практичного досягнення світу» [3, с. 16].

Л. Горбунова розмірковує про те, що: «Буття перетворюється в діяльність креативного комунікативного конструювання нових активних нелінійних середовищ, складних реальностей, що перетинаються й взаємно відтворюються: інформаційних, чуттєво-емоційних, інтелектуальних і духовних» [4, с. 42].

В. Жадько підкреслює, що завданням для філософії освіти є виховання моральності, духовності у молоді, і це завдання покладено на творчість: «Напрямок в розробці цієї проблеми полягає в вивченні джерел духовності на матеріалі творчого засвоєння ряду провідних наук (філософських та соціогуманітарних» [5, с. 278].

Суттєво те, що гуманістична педагогіка детермінує необхідність пошуку ефективної модернізації системи освіти, тому філософії освіти доречно зацентуватись на інклюзивному навчанні.

Інклюзивна педагогіка дає змогу:

- а) формувати особливості, таланти учня;
- б) залучати дітей в шкільну систему і соціум;
- в) працювати над розвитком особистості, для участь в житті школи, інституту;
- г) залучати батьків до навчання і виховання школярів, студентів;

Висновки. Педагогіка духовності в умовах спеціальної освітньої діяльності повинна реформуватися як спадок найкращого вітчизняного й зарубіжного педагогічного скарбу, трансформованого в глибинах філософії освіти. Вона використовує креативний характер, базується на історико-філософському розумінні духовності, як вищого космічного плану. Її визначальними категоріями є загальнолюдські гуманістичні пріоритети: Добро, Справедливість, Честь, Гідність, провідні символи: Віра, Надія, Любов тощо.

Ми вважаємо, що потрібно формувати зміст гуманістичної педагогіки відповідно до останніх досягнень педагогічної, філософської, інформаційної парадигми; включати нові поняття, які б відображали проблеми духовності в його еволюційному поступку і послідовне висвітлення основних ідей формування духовності сучасної особистості в умовах військового часу.

Тому питання змістовних критеріїв педагогіки духовності, інклюзії, любові і порозуміння в теорії і практиці педагогічної науки чекають своїх дослідників.

Список використаних джерел

1. Калінічева Г.І. Модернізація системи вищої освіти України в контексті національних пріоритетів XXI століття. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/vchu/N154/N154p023-030.pdf.
2. Дзвінчук Д. Суспільство знань – чергова мрія чи реальність майбутнього? 2008. № 8.
3. Андрущенко В.П. Філософія освіти XXI століття: пошук пріоритетів. *Філософія освіти*. 2005. № 1. С. 5-18.
4. Горбунова Л. Складне мислення як відповідь на виклик епохи. *Філософія освіти*. 2007. №1(6). С. 40-55.
5. Жадько В. Творчість як чинник формування духовності. *Філософія освіти*. 2006. №3(5). С. 274-281.

6. Колодій А. Основи демократії: навч. посібник для студентів вищ. навч. закладів. К.: вид-во «Ай Бі», 2002. 684 с.
7. Міжнародний День толерантності в Україні. *Педагогіка толерантності*. №4 (34). 2005. №1 (35) 2006. С.16-31.
8. Каганець І.С. Межа толерантності. *«День»*. № 215. 2007.
9. Терещенко Ю.І. Творчий дух толерантності. *Віче*. 2004. № 9. С.74-80.
10. Міжнародний День толерантності в Україні. *Педагогіка толерантності*. №4 (34). 2005. №1 (35). 2006. С.16-31.
11. Мартинчук О. В. Становлення і розвиток інклюзивної педагогіки як галузі педагогічного знання. *Актуальні питання корекційної освіти (педагогічні науки): збірник наукових праць*. 2016. Вип. 7. Т. 1. С. 260-280.

Мельник О.А., кандидат філологічних наук,
ВСП «Вінницький торговельно-економічний фаховий
коледж Державного торговельно-економічного
університету»,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4919-5833>

Бабійчук І.В., ВСП «Вінницький торговельно-
економічний фаховий коледж Державного
торговельно-економічного університету»,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9792-8961>

Лаврова О.Р., ВСП «Вінницький торговельно-
економічний фаховий коледж Державного
торговельно-економічного університету»,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7715-2983>

Мельник О.В., ВСП «Вінницький торговельно-
економічний фаховий коледж Державного
торговельно-економічного університету»,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8566-461X>

МОДЕЛЬ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

MODEL OF KNOWLEDGE CONTROL IN THE CONDITIONS OF INCLUSIVE EDUCATION DURING MARTIAL LAW

Анотація. У студії розглянуто модель контролю знань з предметів «Українська мова» та «Українська література» в умовах інклюзивної освіти під час дистанційного навчання через воєнний стан в Україні, використання інструментів соцмереж задля активізації процесу навчання, мотивації самоосвіти та саморозвитку.

Ключові слова: інклюзивна освіта, дистанційне навчання, змішане навчання, контроль знань, цифрові технології навчання /викладання, позааудиторна робота.